

Nr 95.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1 och 2 hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler två ärenden angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför följande.

1:o.

Karleby Norra 4^a i Östergötlands län.

Domänstyrelsen (skr. 21/11 1949) hemställer, att kronoegendomen Karleby Norra 4^a i Normlösa socken, Östergötlands län, skall säljas till egendomens arrendator Sten Hesser.

Om egendomens beskaffenhet m. m. meddelas i huvudsak följande.

Egendomen är belägen 10 kilometer från Skänninge och 3 kilometer från Normlösa järnvägsstation. Arealen är 37,5 hektar, varav 37 hektar åker och 0,5 hektar impediment. Av åbyggnaderna är manbyggnaden, som är inredd till tre lantarbetarebostäder, i gott stånd. Övriga hus äro av medelgod beskaffenhet. Arrendatorn har på egen bekostnad upptagit brunn. De elektriska ledningarna och en del mindre hus m. m. tillhöra jämväl honom. Egendomen är täckdikad i erforderlig omfattning. Taxeringsvärdet är 56 100 kronor.

Egendomen är till den 14 mars 1961 utarrenderad mot en avgäld, som för arrendeåret 1948/49 utgick med 2 892 kronor. Arrendator är sedan år 1949 Sten Hesser. Före honom har egendomen under cirka 70 år arrenderats av hans fader och farfader. Egendomen har under denna tid sambrukats med arrendatorns egna fastigheter; dock har kronoegendomen brukats med särskild växtföljd och med egen, fulltalig kreatursbesättning. Kronoegendomen gränsar intill arrendatorns fastigheter och skjuter delvis in i dessa som en kil.

De arrendatorn tillhöriga fastigheterna ha en areal av i runt tal 128 hektar, varav 100 hektar åker, 2 hektar ängs- och betesmark samt 26 hektar skog.

Intill arrendatorns egna fastigheter ligger ett mindre jordbruk, tillhörande Karl Hagsten. Detta jordbruk omfattar 8,2 hektar åker och 1,3 hektar annan mark. Jordbrukets byggnader äro i gott stånd och tillräckliga för en betydligt större areal än den nuvarande.

I fråga om den förberedande behandlingen av ärendet anför domänstyrelsen bland annat, att styrelsen år 1941 efter ansökan av dåvarande arrendatorn Hugo Hesser gjort framställning om försäljning av kronoegendomen till denne men att framställningen avslagits av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 januari 1942. Efter förnyad framställning av Hesser hemställde styrelsen år 1945 ånyo att egendomen skulle säljas till honom. Hesser hade då träffat överenskommelse med Hagsten om att denne skulle få förvärva omkring 5 hektar mark av Hesser, såvida kronoegendomen kom i Hessers ägo. Denna framställning lämnades emellertid enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 oktober 1945 likaledes utan bifall.

Hugo Hesser har år 1948 ånyo anhållit att få köpa kronoegendomen. Han har därvid såsom skäl för sin ansökning bland annat åberopat att hans förvärv av egendomen skulle innebära en rationalisering av hans lantbruk. Det cirka 70-åriga sidobruket av kronoegendomen till hans egna fastigheter medför nämligen betydande olägenheter. Hesser har vidare erbjudit sig att sälja jord till Hagsten för komplettering av dennes jordbruk.

Uppskattningsnämnden har saluvärderat kronoegendomen till 83 500 kronor. Nämnden har tillstyrkt egendomens försäljning till nuvarande arrendatorn Sten Hesser med hänsyn till den långa tid, under vilken egendomen arrenderats av dennes fader och farfader. Försäljningen bör dock enligt nämndens förmenande komma till stånd allenast under förutsättning att Hesser till Hagsten säljer ett visst område om cirka 6,1 hektar åker och 0,7 hektar ängs- och betesmark, som Hagsten förklarar sig vilja förvärva.

Enligt köpeavtal den 7 juni 1949 har nämnda område sålts till Hagsten under förutsättning att Hesser får förvärva kronoegendomen.

Lantbruksnämnden har tillstyrkt försäljningen av kronoegendomen under villkor att Hagstens förvärv genomföres.

Domänstyrelsen tillstyrker för sin del att egendomen skall säljas till Hesser för en köpeskilling motsvarande saluvärdet, 83 500 kronor. Såsom villkor vid försäljningen anser styrelsen att följande bör föreskrivas.

Egendomen skall överlätas i befintligt skick med tillträde för köparen å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast kronan tillhöriga hus och anläggningar å egendomen ingå i försäljningen. Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och arrendatorn, med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgifter och skatter, skola anses vara reglerade genom försäljningen. Innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att bibehålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur. I övrigt skola bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Överlantmätaren har förklarat att hinder ur fastighetsbildningssynpunkt icke möter mot den föreslagna överlåtelsen till Hagsten under förutsättning att erforderlig sammanläggning samtidigt kommer till stånd.

I yttrande till lantbruksstyrelsen har lantbruksnämnden betonat att sammanslagningen av kronoegendomen med Hessers egna fastigheter och den i samband därmed möjliggjorda förstärkningen av Hagstens ofullständiga jordbruk till en bärkraftig brukningsdel måste anses innebära en synnerligen förmånlig rationalisering av två gårdar.

Lantbruksstyrelsen har i remissutlåtande tillstyrkt försäljningen. Styrelsen har därvid framhållit, att de avsedda fastighetsbildningsåtgärderna synas lämpliga ur fastighetsteknisk och driftsekonomisk synpunkt. Ur jordpolitisk synpunkt måste den genom förvärvet möjliggjorda förstärkningen av Hagstens brukningsenhet anses synnerligen önskvärd. Vissa betänkligheter kunna dock enligt styrelsens mening anföras mot att Hessers storjordbruk får ett tillskott bestående av en fastighet som har möjligheter att kunna utgöra ett familjejordbruk. Emellertid utgår Hessers arrende av kronoegendomen först år 1961. Vidare synes enligt lantbruksstyrelsens mening viss hänsyn böra tagas till att egendomen under mycket lång tid arrenderats av sökandens fader och farfader. Dessutom är egendomens byggnadsbestånd numera icke anpassat för att utgöra brukningssentrum i en särskild brukningsdel.

Departementschefen.

I likhet med lantbruksnämnden och lantbruksstyrelsen finner jag att domänstyrelsens försäljningsförslag är lämpligt. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Karleby Norra 4° i Normlösa socken, Östergötlands län, må, sedan försäljning enligt förenämnda köpekontrakt den 7 juni 1949 kommit till stånd av angivna

område om cirka 6,3 hektar, säljas till egendomens arrendator Sten Hesser för en köpeskilling av 83 500 kronor samt på huvudsakligen de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

2:o.

Sunderbyns försöksgård i Norrbottens län.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök (skr. 3/10 1949) hemställer, att statens försöksgård Norra Sunderbyn i Nederluleå socken, Norrbottens län, skall säljas.

Sunderbyns försöksgård (Sunderbyn 46¹) är belägen mitt emellan Luleå och Boden. Arealen är 121,7 hektar, varav omkring 24 hektar åker. Taxeringsvärdet utgör 39 700 kronor. Gårdens levande och döda inventarier ha uppskattats till ett värde av omkring 16 000 kronor.

Då försöksverksamheten vid Sunderbyn jämlikt statsmakternas beslut (prop. nr 139/1944; r. skr. nr 309) i huvudsak avvecklades och överflyttades till den nya försöksgården vid Öjebyn utanför Piteå, förutsattes att Sunderbyn skulle säljas. Frågan om försäljningen skulle enligt departementschefens uttalande senare underställas riksdagen.

Högskolestyrelsen har i sin skrivelse den 3 oktober 1949 i fråga om de försök, som gjorts att sälja försöksgården, anført, att gården, sedan försöksverksamheten flyttats till Öjebyn, vid upprepade tillfällen under hand utbudits till försäljning. Vid förhandlingar med de spekulanter, som anmält sig, hade framhållits som önskvärt, att pågående försöksserier vid gården finge fortsättas jämväl efter en försäljning. Något antagbart anbud hade ej erhållits förrän våren 1948, då *Norrbottens läns producentförening u. p. a.* förklarar sig önska förvärva egendomen. Föreningen skulle använda denna för försök med gödsvinsproduktion, baserad på vassel och hemmaproducerade fodermedel. Dessutom skulle gården utnyttjas för praktiska försök för utrönande av produktionskostnaden för mjölk. Efter förhandlingar hade uppgjorts ett preliminärt köpeavtal med producentföreningen. Enligt detta skulle försöksgården, inklusive kreatur och inventarier, säljas för 60 000 kronor på vissa närmare angivna villkor. Dessa innebära, bland annat, att de försöksserier, som pågå vid överlåtelsen, skola kvarligga på försöksgården till dess de enligt planen för försöksverksamheten skola vara avslutade. Kostnaderna för försökens skötsel under vegetationsperioden, som skall ske enligt försöksledningens anvisningar, skola bestridas av köparen medan kronan skall svara för sådd och skörd av försöksytorna.

Sedermera hade emellertid *Rederiaktiebolaget Nordstjernan* förklarar sig önska inköpa försöksgården för det av bolaget inrättade *institutet för växtforskning och kyllagring i Nynäshamn* för en köpeskilling av 60 000 kronor. Bolaget hade vidare förklarar, att det, om köp komme till stånd, vore villigt att övertaga vissa av de till egendomen hörande inventarierna, i den mån överenskommelse om priset kunde träffas.

I högskolestyrelsens skrivelse uppgives vidare, att styrelsen redan varen 1948 förhandlat med representanter för institutet om försäljning av försöksgården men att förhandlingarna då avbrutits av de sistnämnda.

Bolaget har till motivering av sin begäran att förvärva gården för institutets räkning anfört i huvudsak följande.

Institutet bedriver sedan åtskilliga år en omfattande forsknings- och försöksverksamhet på potatisodlingens område med särskild inriktning på att få till stånd svensk export av utsädespotatis. Ett betydelsefullt led i detta arbete är uppdragning av virusfria elitstammar av viktigare potatissorter. Erfarenheterna ha visat, att det för hindrande av infektion av dessa elitstammar är nödvändigt att förlägga åtminstone de tidigare stadierna av dessa eliters uppförökning till trakter med minimal virusspridning. Övre Norrlands jordar erbjuda särskilt gynnsamma betingelser för sådana elitodlingar. Eliternas förökning har hittills ordnats genom kontraktsodlingar hos enskilda jordbrukare. Dessa ha emellertid icke skött odlingarna på tillfredsställande sätt. Institutet finner det därför nödvändigt att förvärva en egen gård i övre Norrland. Av flera skäl är Sunderbyns försöksgård sällsynt väl lämpad för ändamålet.

Institutet har även för avsikt att förlägga vissa delar av sin potatisförsöksverksamhet till Sunderbyn. Norrland har synnerligen goda naturliga förutsättningar för produktion av högklassig utsädespotatis. Åtskilliga för denna del av Sverige speciella potatisproblem återstå dock ännu att lösa, innan produktionen kan utvidgas till större omfattning. Försäljningen av elitutsädet är avsedd att överlåtas på Svenska lantmännens riksförbund och kommer därigenom landets jordbruk till godo. Institutet räknar även med att elitutsädet kommer att göra svensk utsädespotatis mera konkurrenskraftig på världsmarknaden. De fleråriga försök som finnas utlagda på gården äro avsedda att skötas av institutets personal i enlighet med lantbrukshögskolans föreskrifter. Institutets avsikt är att driva jordbruket kreaturslöst tills närmare erfarenheter vunnits. Ladugården ämnar institutet utnyttja som förgröningshall. Institutets potatisodlingar äro avsedda att till en början omfattar cirka sex hektar per år.

Högskolestyrelsen har framhållit att bolagets anbud ur ekonomisk synpunkt är klart förmånligare än det som avgivits av producentföreningen. Styrelsen har hemställt, att försöksgården måtte säljas till den av anbudsgivarna som Kungl. Maj:it finner lämplig.

Producentföreningen har sedermera i skrivelse den 24 oktober 1949 påpekat att det för åstadkommande av den differentiering av jordbruksproduktionen i Norrbotten, som bör eftersträvas, är i hög grad önskvärt att praktiska demonstrationsförsök inom svinavelns och speciellt fläskproduktionens område anordnas å en för ändamålet avsedd försöksgård. Försöksverksamhet på svinskötselns område saknas allttjämt i länet. Den odlade arealen vid Sunderbyns försöksgård synes väl avvägd för att kunna producera de fodermedel för fläskproduktion, som vid sidan av mejeriavfall efterfordras för att hålla en för gården och dess ekonomibyggnader lämpad svinbesättning. Gården ligger vidare mitt emellan Boden och Luleå, i vilka båda städer föreningen har centralmejerier. För närvarande utnyttjas vasslen synnerligen dåligt inom landet. Över en miljon foderenheter vassle beräknas sålunda för närvarande årligen gå till spillo inom länet.

I föreningens skrivelse anföres vidare, att vissa olägenheter uppstå, om Sunderbyn säljes i syfte att åstadkomma stora odlingar av potatis för exportändamål. Olägenheterna sammanhånga med att egendomens odlade areal blir ensidigt utnyttjad, samt att all mark där icke är speciellt fördelaktig för potatisodling. Gårdens ekonomibyggnad skulle dessutom vid en sådan driftsinriktning bliva i stort sett värdelös. Enligt föreningens åsikt kommer försöksgården till största nytta för länets jordbrukare, om den får disponeras i enlighet med föreningens förslag. Potatisodling för export torde bäst tjäna jordbrukets intresse, om den sker i form av kontraktsodling.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har i remissyttrande den 22 december 1949 över föreningens skrivelse anfört att en jämförande värdering av de försökssuppgifter, som de båda anbudsgivarna ha uppsatt på sitt program, är synnerligen vansklig att göra. Styrelsen lutar dock åt den uppfattningen, att institutets program är att föredraga framför producentföreningens, icke minst med tanke på att statens försöksgård Öjebyn tillkommit för att möjliggöra bland annat svinförsök. Om hänsyn toges till köpeskillingens storlek måste uppenbarligen institutets anbud anses fördelaktigare än producentföreningens. Styrelsen kan emellertid icke undgå att anse, att producentföreningen på grund av det preliminära köpekontraktet har visst företräde till förvärvande av egendomen.

Producentföreningen har sedermera i en den 21 januari 1950 dagtecknad skrift meddelat, att föreningen är villig att betala, förutom 60 000 kronor för fastigheten, ett skäligt belopp för levande och döda inventarier tillhörande gården.

Departementschefen.

Såväl producentföreningen som bolaget ha enligt min mening anfört goda skäl för sin önskan att förvärva Sunderbyns försöksgård. Det pris, som båda bjudit, nämligen 60 000 kronor för själva gården jämte skäligt belopp för inventarier, synes också godtagbart. Jag torde i detta sammanhang även få erinra om att båda de ifrågasatta köparna förklarat sig villiga att låta pågående försök kvarligga. Jag är emellertid ej beredd att utan ytterligare överväganden ange vem av dem som bör tillerkännas företräde. Under dessa omständigheter anser jag att riksdagens medgivande bör inhämtas till att gården säljes på angivna villkor. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde det senare få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, om gården skall säljas till föreningen eller bolaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att sälja statens försöksgård Norra Sunderbyn (Sunderbyn 46¹) i Nederluleå socken, Norrbottens län, på i huvudsak de villkor, som angivits i det föregående.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1—2 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Grass.
